

Надія Левицька, Оксана Силка,
Національний університет харчових
технологій, Київ, Україна
nadejda_ist@ukr.net, omedalieva@ukr.net
Лариса Синявська,
Черкаський національний університет
ім. Б. Хмельницького,
Черкаси, Україна
lora-s@meta.ua

БІБЛІОГРАФІЯ АКАДЕМІКА ІВАНА КУРАСА (1939 – 2005):
ДО ПИТАННЯ УЗАГАЛЬНЕННЯ НАУКОВОЇ СПАДЩИНИ

Nadiya Levytska, Oksana Sylka,
National Universiti of Food Technologies,
Kyiv, Ukraine
Larysa Synjavska,
Cherkasy National University
named after B. Khmelnytskyi,
Cherkassy, Ukraine

BIBLIOGRAPHY OF ACADEMICIAN IVAN KURAS (1939 – 2005):
THE QUESTION OF SUMMARIZING SCIENTIFIC HERITAGE

АКТУАЛЬНІСТЬ: Видатний вчений-історик, державний і громадський діяч, академік НАН України, Заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, доктор історичних наук, професор – це все Іван Федорович Курас. Іван Федорович зробив значний внесок у розвиток політичної історії України, у створення в Україні розгорнутої мережі академічних наукових установ соціально-гуманітарного профілю з дослідження політичних процесів, становлення нових наукових напрямів з розбудови громадянського суспільства.

МЕТА: Проаналізувати наукову спадщину академіка НАН України Івана Кураса.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ: Дослідження, предметом яких постав аналіз бібліографічної спадщини І. Ф. Кураса, в сучасній історіографії відсутні. Маємо лише частково представлену бібліографію його робіт. Серед останніх відзначимо видання, підготовлене до 10-річчя Інституту політичних та етнопонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса [1], короткі бібліографії І. Ф. Кураса, підготовлені після смерті дослідника у 2005 р. [2] та у 2009 р. [3], а також опис рукописного фонду історика в Інституті архівознавства Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського [4]. У єдиному дисертаційному дослідженні, що присвячене особистості І. Ф. Кураса, теж бракує вичерпного переліку наукових робіт академіка.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕНЬ. Іван Федорович Курас був багатогранною, без перебільшень, «великою» людиною, він мав здатність генерувати цікаві, плідні, далекоглядні ідеї з неодмінним виходом на

науковий та освітній результат, мав енциклопедичні знання. Не часто зустрінеш людину, навіть серед учених, яка добре розбиралася б не лише в історії, але й у мистецтві, літературі, культурі тощо. Іван Федорович, маючи колосальні навантаження – державні, політичні, наукові, дипломатичні, просвітницькі, представницькі – постійно встигав ознайомлюватися з новинками мистецтва, літератури, поезії, завжди відчував пульс життя нашої країни, щиро радів її успіхам, гостро переживав помилки та недоліки. Він був людиною моральної чистоти і порядності. Іван Федорович дуже багато читав. Він був у курсі багатьох важливих питань внутрішньої та зовнішньої політики нашої держави. Завжди міг порадишити почитати цікаву й нову книжку, актуальну та розумну статтю в журналі чи газеті. Тому цілком закономірно, що його авторитет був настільки високим, а перші особи в державі, видатні політики та вчені вважали за честь та необхідність «звірити з ним годинник», порадились, обговорити злободенні та довгострокові державні питання. Відомо, що Іван Федорович мав не лише рідкісний інтелект, але й високу моральність, сильний характер. Йому були властиві прямота, послідовність, вміння відстоювати свою точку зору, виваженість, толерантність. Іван Федорович майже упродовж чверті століття обіймав високі посади в наукових, державних структурах країни й при цьому залишався доброю, відкритою, турботливою та скромною людиною. Поряд з багатьма чеснотами, він мав таку рідкісну якість для сучасних керівників і політиків, як уміння дотримувати слова.

Актуальність теми та науковий інтерес (національна історична бібліографія) зумовлюють необхідність створення окремого видання, змістом якого буде вичерпна бібліографічна інформація про наукову спадщину І. Ф. Кураса. Таким виданням буде бібліографічний покажчик. Майбутнє видання повинно ґрунтуватися на всіх відомих бібліографічних джерелах та архівній інформації. Передбачаємо, що певну частину матеріалів вперше буде залучено до наукового обігу. Особливу увагу варто звернути на рукописний фонд історика, який до сьогодні залишається не введеним до історіографічного простору історичної та політологічної наук. Внаслідок активної творчої наукової, державної, професійної та громадської діяльності І.Ф. Кураса, впровадження його новаторських ідей і творчих задумів утворився значний масив документів, які тепер стали надбанням Національного архівного фонду України. В Інституті архівознавства Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського зберігається архівна і документальна спадщина І.Ф. Кураса, яку в 2006–2009 рр. передали до Інституту сім'я І.Ф. Кураса та Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України ім. І. Ф. Кураса.

Після проведення науково-технічного опрацювання в 2009 р. Всієї спадщини створено особовий архівний фонд І.Ф. Кураса під № 369 за 1939 – 2007 рр., який складається із 5 розділів, що містить 168 справ, загальною кількістю 499 документів. До складу фонду увійшли біографічні документи та

документи про вченого, наукові праці і робочі матеріали до них, документи з діяльності, фотодокументи та матеріали, зібрані фондоутворювачем.

Результати тривалої пошукової роботи над опрацюванням наукового спадку І. Ф. Кураса надають підстави поділити його за основними блоками на: джерелознавчий, історіографічний, тематичний, персональний, тематичні рецензії на українські та зарубіжні видання, науково-публіцистичний, журналістський та законодавчий.

Початок наукових публікацій І. Ф. Кураса ми виводимо з 1952 р., коли у збірнику студентських наукових робіт Одеського державного університету була надрукована стаття «До питання про вплив ленінського «Союзу боротьби за визволення робітничого класу» на розвиток соціал-демократичного руху на Україні». За нашими підрахунками за авторства та співавторства І. Ф. Кураса було опубліковано понад 40 монографій та понад 250 статей та рецензій. Він був редактором і членом редколегій, а також рецензентом понад 100 видань.

До наукової спадщини І. Ф. Кураса варто залучити і його керівництво кандидатськими та докторськими дисертаціями, опонування наукових робіт, участь у роботі спеціалізованих вчених рад, відгуки на автореферати дисертацій тощо. Для реконструкції повної бібліографії робіт І. Ф. Кураса важливим є і відтворення переліку його виступів на наукових конференціях, симпозіумах, круглих столах різного рівня організації (від регіональних до міжнародних).

ВИСНОВКИ: Широке визнання й авторитет у сфері науки, освіти, політики й культури зумовлені дивовижними творчими й здібностями Івана Федоровича, його вмінням надихати людей на активну діяльність, творчість. Івана Федоровича знали як людину слова й честі, яка все свідоме життя присвятила справі розвитку науки, освіти та культури в Україні. Його оптимізм, професіоналізм, енергія та колосальна працездатність по праву здобули повагу та любов усіх, хто його знав. Наукова і творча діяльність академіка І.Ф. Кураса, його ідеї і документальна спадщина як видатного історика ніколи не втратять своєї актуальності, до них зверталися, звертаються і будуть звертатися науковці, історики незалежної України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Курас Іван Федорович, директор інституту, академік НАН України, доктр історичних наук, професор // Бібліографія праць співробітників інституту 1991 – 2001 рр. – К., 2002. – С. 10 – 18.
2. Іван Федорович Курас: Бібліографія / упоряд.: Ю. І. Шаповал, В. О. Переверзій. – К. : Наукова думка. 2002. – 51 с.
3. Праці І. Ф. Кураса / упоряд.: Ю. І. Шаповал, В. О. Переверзій, А. І. Курас, О. В. Воскобойнікова-Гузева, О. С. Залізнюк, Л. В. Снуха, В. А. Шкаріна // Історична і політична наука та суспільна практика в Україні. – К., 2009. – С. 82 – 101.
4. Закусило О. М. Особовий архівний фонд академіка І. Ф. Кураса (загальний огляд) / О. М. Закусило // Історична і політична наука та суспільна практика в Україні. – К., 2009. – С. 78 – 81.